

האיום החות'י על ישראל וסומלילנד – מאפיינים והמלצות מדיניות

דני סיטרינוביץ' וחסאן עבדי¹ | גיליון 2134 | 29 באפריל 2026

האיום החות'י התפתח לאתגר רב-ממדי, בעל השלכות ישירות על ישראל ורלוונטיות גוברת עבור סומלילנד. למרות שהחות'ים חסרי יכולת להביס את ישראל מבחינה צבאית, הם הפגינו יכולת להרחיב את ההיקף הגיאוגרפי של העימות, לשבש נתיבי סחר ימיים קריטיים בים האדום ולשמש כלי מרכזי באסטרטגיה האזורית של איראן. בד בבד, ניכר לחץ גובר על רשת השלוחים (פרוקסי) של איראן, מה שעשוי להפוך שחקנים דוגמת החות'ים למרכזיים יותר ובה בעת בלתי צפויים יותר. על רקע זה, מערכת היחסים המתגבשת בין ישראל לסומלילנד משקפת תמורות גיאופוליטיות נרחבות, המחברות בין המזרח התיכון לקרן אפריקה. בעוד שהתקרבות זו מציעה הזדמנויות אסטרטגיות, במיוחד בתחומי הביטחון הימי והמיצוב האזורי, היא גם טומנת בחובה סיכונים משמעותיים, לרבות הסלמה, פעולות תגמול ותגובת נגד דיפלומטית.

התמודדות עם אתגרים אלו דורשת אסטרטגיה שקולה ורב-ממדית, המשלבת כלים צבאיים, כלכליים ודיפלומטיים, תוך הימנעות מצעדים מרחיקי לכת שעלולים לערער את היציבות. כדי להתמודד עם אתגר משותף זה, חברו המכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS) ומכון המחקר ISIR מסומלילנד לגיבוש ניתוח משותף של האיום החות'י על ישראל ועל סומלילנד. הניתוח מסוכם בהמלצות מדיניות לאופן תגובתם של שני הצדדים לאיום המשותף.

סוגיית ההכרה ההדדית בין ישראל וסומלילנד עולה בעיתוי שבו הגיאופוליטיקה האזורית – הן בקרן אפריקה והן במזרח התיכון – עוברת עיצוב מחדש. אף שישראל וסומלילנד פועלות בהקשרים ובמאזני כוחות שונים, שתי המדינות השתיים מצאו אינטרסים ברי-המרה: סומלילנד נאבקת להשיג הכרה בינלאומית בעצמאותה מזה שלושה עשורים. לשם כך, היא ממנפת את מיקומה הגיאוגרפי. ישראל, מצידה, נאבקת על האינטרסים של הביטחון הלאומי שלה במזרח התיכון וממנפת את "קלף ההכרה" בה. מתוך דאגה משותפת עקב השיבושים שמחוללים החות'ים בים האדום מאז 2023, סומלילנד זוכה לתשומת לב בינלאומית, שכן היא נתפסת כשותפה פוטנציאלית בכל ניסיון לשפר את הביטחון בים האדום.

החות'ים מצביים כיום אתגר רב-פנים, הכולל יסודות צבאיים, כלכליים וגיאופוליטיים. עבור ישראל, חשיבותם אינה טמונה ביכולתם להביסה צבאית, אלא ביכולתם להרחיב את ההיקף הגיאוגרפי של העימות, לשבש את הסחר הימי ולשמש מנוף מרכזי באסטרטגיה האזורית של איראן. במקביל, הדינמיקה האזורית המתפתחת מצביעה על כי ההסתמכות האיראנית

¹ חסאן עבדי הינו חוקר המכון למחקר ותובנות אסטרטגיות (ISIR) שבסומלילנד.

על לוחמת שלוחים נתונה תחת לחץ גובר, מה שעשוי להגביר את מרכזיותם של שחקנים דוגמת החות'ים – אך גם לעשותם בלתי צפויים יותר. עבור סומלילנד, התנועה החות'ית מהווה סיכון רב-ממדי, הכולל סכנה לפגיעה פיזית ישירה כפעולת תגמול, סיבוכים בניווט המסחרי העלולים להשפיע על יוקר המחיה, הסתבכות אסטרטגית בסכסוכים אזוריים ויריבויות גיאופוליטיות מורכבות.

איום הטילים, הכטב"מים והאיום הימי

היכולות הצבאיות של החות'ים השתפרו משמעותית הודות לתמיכה מתמשכת מצד איראן וחיזבאללה, הכוללת העברת טכנולוגיות, אימונים ואספקת אמצעי לחימה. הארסנל שברשותם כולל טילים בליסטיים ארוכי טווח, טילי שיוט, כלי טיס בלתי מאוישים (כטב"מים) מתקדמים ויכולות תקיפה ימית. יכולות אלו מחקו למעשה את המרחק האסטרטגי שבין תימן לישראל. בעוד שמערכות ההגנה האווירית של ישראל מיירטות איומים רבים, הן אינן יכולות לספק הגנה הרמטית. אפילו פגיעות מוצלחות מוגבלות, או הצורך המתמיד בכוננות הגנתית, גובים מחירים פסיכולוגיים, תפעוליים וכלכליים.

מעבר לתקיפות ישירות, החות'ים הפגינו את יכולתם להשתמש בשיבוש המרחב הימי כנשק של ממש. התקיפות שלהם נגד ספינות סוחר בים האדום ובמצר באב אל-מנדב מטילות עלויות עקיפות אך כבדות על ישראל ועל הכלכלה העולמית, והפכות את האתגר לסוגיה אסטרטגית רחבה יותר, הנוגעת לחופש השיט וליציבות האזורית.

וקטורים מתרחבים של איום: איומים יבשתיים ורשתות שחקנים

מעבר לאיום הטילים והאיום הימי, החות'ים מאותתים על שאיפות להרחיב את טווח הפעולה שלהם. קשריהם עם המיליציות השיעיות בעיראק מעלים את האפשרות לתיאום רב-זירתי, כולל איומים יבשתיים פוטנציאליים דרך סוריה או ירדן. במקביל, דיווחים על אינטראקציה עם שחקנים תת-מדינתיים כגון א-שבאב ושלוחות של דאעש מצביעים על אודות התהוותן של רשתות ערעור יציבות חוצות-אזורים. בעוד שהתיאום המבצעי נותר מוגבל בשלב זה, האינטרסים המשותפים בהחלשת מבני מדינה ובשיבוש השליטה במרחב הימי מגבירים את הסיכון האסטרטגי לטווח הארוך.

הממד האפריקאי: סומלילנד בין הזדמנות לסיכון

האיום החות'י אינו מוגבל עוד למזרח התיכון; הוא משיק יותר ויותר לקרן אפריקה ובפרט לסומלילנד, שזכתה לתשומת לב כשותפה פוטנציאלית באבטחת נתיבי השיט בים האדום. עבור ישראל, סומלילנד מהווה דריסת רגל אסטרטגית פוטנציאלית בסמוך לנתיבי שיט קריטיים ובקרבה לתימן. עבור סומלילנד, הקשר עם ישראל מציע הזדמנויות בתחומי הטכנולוגיה, החקלאות והקידום הדיפלומטי, במיוחד בחתירתה להכרה בינלאומית. עם זאת, התקרבות זו טומנת בחובה סיכונים משמעותיים. חבירה לישראל נגד החות'ים עלולה לחשוף את סומלילנד לפעולות תגמול ישירות, לעורר תגובת נגד אזורית ולפגוע באסטרטגיית גיוס ההכרה שלה. יכולותיה ההגנתיות המוגבלות של סומלילנד מעצימות סיכונים אלו.

שיקולים אסטרטגיים ביחסי ישראל-סומלילנד

מערכת היחסים המתגבשת בין ישראל לסומלילנד משקפת תמורות גיאופוליטיות נרחבות ברחבי הים האדום וקרן אפריקה. מיקומה הגיאוגרפי של סומלילנד, במיוחד סביב נמל בברבה, הופך אותה לאטרקטיבית מבחינה אסטרטגית. אולם, מיסגור היחסים במונחים צבאיים בעיקרם טומן בחובו סכנה לערעור היציבות. עבור סומלילנד, כיוול זהיר הוא הכרחי: מיקסום היתרונות הכלכליים והטכנולוגיים תוך מזעור החשיפה לסיכונים גיאופוליטיים ולתגובת נגד אזורית.

גישת מדיניות משולבת

לנוכח טבעו הרב-ממדי של האיום החות'י, על דרכי הפעולה והתגובה להתקדם מעבר לפתרונות צבאיים צרים, ויש לאמץ מסגרת אסטרטגית רחבה יותר:

1. **חיזוק הביטחון הימי:** על ישראל וסומלילנד להעמיק את שיתוף הפעולה עם שותפים בינלאומיים ואזוריים כדי להבטיח את חופש השיט בים האדום. נוכחות ימית מתמשכת וארכיטקטורת הגנה ימית מתואמת הן הכרחיות להתמודדות עם השיבושים החות'יים.
2. **הרחבת המאמצים המודיעיניים ופעולות השיבוש:** שיתוף פעולה מודיעיני מוגבר, תוך התמקדות בקווי אספקה ורשתות הברחה, עשוי להאט את ההתעצמות הצבאית של החות'ים ולהגביל את טווח הפעולה שלהם.

3. **אימוץ פרספקטיבה רב-זירתית:** יש לשלב את האתגר החות'י במסגרת אסטרטגית רחבה, המקיפה את המזרח התיכון ואפריקה. בכלל זאת: מעקב אחר התרחבות פוטנציאלית לעיראק, סוריה וצפון אפריקה, כמו גם השפעתם הגוברת של החות'ים לאורך המסדרונות הימיים.
4. **בניית קואליציות אזוריות:** על ישראל להעניק עדיפות לבניית קואליציות גמישות עם שותפים מזרח-תיכוניים ואפריקאים כאחד. שיתוף פעולה מסוג זה יוכל להפחית עומסים מבצעיים ולשפר את החוסן האזורי אל מול שחקנים תת-מדינתיים.
5. **כיול המעורבות מול סומלילנד:** עבור ישראל וסומלילנד, על שיתוף הפעולה להתמקד בתחומים בעלי סיכון נמוך ותועלת גבוהה וביניהם סחר, חקלאות וטכנולוגיה. עם זאת, קריטי להימנע מהקמת בסיס צבאי ישראלי בסומלילנד, שכן צעד כזה צפוי לעורר הסלמה ותגובת נגד אזורית. תחת זאת, בניית אמון הדרגתית ומעורבות כלכלית יכולות לספק ערך אסטרטגי בלי לעורר תגובות מערערות יציבות.
6. **מניעת קיטוב אזורי:** על סומלילנד להימנע מהתייצבות בלעדית לצד כזה או אחר, אשר עלולה להוביל לבידוד דיפלומטי. שמירה על יחסים מאוזנים עם מדינות המפרץ, טורקיה ושחקנים אזוריים נוספים היא חיונית לשימור הגמישות האסטרטגית שלה.

סיכום

החות'ים מייצגים סוג חדש של איום: שחקן רחוק גיאוגרפית, המסוגל להפעיל לחץ אסטרטגי משמעותי באמצעות יכולות צבאיות, שיבוש המרחב הימי ורשת של בריתות. ככל שההרתעה המבוססת-שלוחים של איראן נשקת, שחקנים כמו החות'ים צפויים למלא תפקיד מרכזי ופחות צפוי. עבור ישראל, האתגר טמון בניהולו של עימות רב-זירתי הולך ומתרחב. עבור סומלילנד, האתגר הוא מציאת האיזון בין הזדמנות לסיכון. בשני המקרים, ההצלחה תהיה תלויה בכיול זהיר של בריתות, תיאום רב-ממדי, ואיפוק אסטרטגי ארוך-טווח.

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט.